

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet

Citation: Kierkegaard, Søren: "Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 13*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2009, s. I. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-ts-txt-shoot-id51ef8b34-c993-458e-80e0-0cfd3c953ce8.pdf> (tilgået 20. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 13

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

Denne hellige Lectie skrives i Apostlernes Gjerninger

1 Cap. V. 1-12

Den første Beretning skrev jeg, o Theophile! om alt det, som Jesus foretog sig baade at gjøre og lære, indtil den Dag, han blev optagen, efterat han havde givet Apostlerne, hvilke han havde udvalgt, Befaling ved den Hellig Aand; for hvilke han og, efterat han havde liidt, fremstillede sig levende, med mange Beviisninger, da han blev seet af dem i fyrretyve Dage, og taledede om det, som hører til Guds Rige. Og der han havde forsamlet dem, befoel han dem, at de skulde ikke vige fra Jerusalem, men oppebie Faderens Forjættelse, hvilken, sagde han, I have hørt af mig. Thi Johannes døbte vel med Vand, men I skulle døbes med den Hellig Aand, om ikke mange Dage. Som de nu vare forsamlede, spurgte de ham, og sagde: Herre, vil du paa denne Tid oprette Israel Riget? Men han sagde til dem: det tilkommer ikke Eder at vide Tid og Stund, hvilke Faderen haver forbeholdt sin egen Magt. Men I skulle annamme den Hellig Aands Kraft, som skal komme over Eder; og I skulle være mine Vidner, baade i Jerusalem, og i det ganske Judæa og Samaria, og indtil Jordens Ende. Og der han dette havde sagt, blev han optagen i det de saae derpaa, og en Sky tog ham bort for deres Øine. Og som de stirrede op mod Himmelen, der han foer hen, see, da stode to Mænd hos dem i hvide Klæder, hvilke og sagde: I galilæiske Mænd, hvi staae I, og see op til Himmelen? Denne Jesus, som er optagen fra Eder til Himmelen, skal komme igjen saaledes, som I have seet ham fare til Himmelen.

Bøn

Herre Jesus Christus, Du som forudvidste Din Skjebne, og dog ikke drog Dig tilbage; Du som saa lod Dig føde i Armod og Ringhed, derpaa, i Armod og Ringhed, bar Verdens Synd, en Lidende, indtil Du, forhadet, forladt, bespottet, bespyttet, endeligen endog forladt af Gud bøiede Dit Hoved i den forsmædelige Død: o, Du opløftede det dog igjen, Du evige Seierherre, Du der vel ikke seirede over Dine Fjender i Livet, men i Døden seirede endog over Døden; Du opløftede, for evig seierrig, igjen Dit Hoved, Du Himmelfarne! At vi maatte følge Dig efter!

Christus er Veien

Christus er Veien. Det er hans egne Ord, saa maa det vel være Sandhed.

Og denne Vei er *trang*. Det er hans egne Ord, saa maa det vel være Sandhed. Ja, om han end ikke havde sagt det, det vilde dog være Sandhed. Her har Du Exemplet paa, hvad det at »prædike« i høieste Forstand er. Thi om Christus end aldrig havde sagt »den Port er snever, og den Vei er trang, som fører til Livet«, see paa ham, og Du seer strax: den Vei er trang. Men dette er jo en ganske anderledes stadig og ganske anderledes indtrængende Forkyndelse af, at Veien er trang, det, at hans Liv hver evige Dag, hver Time, hvert Øieblik udtrykker: Veien er trang – end hvis hans Liv ikke havde udtrykt det, og han da nogle Gange havde forkyndt: Veien er trang. Du seer tillige her, at det er den størst mulige Afstand fra den sande Christendoms Forkyndelse, at en Mand, hvis Liv hver Dag, hver Time paa Dagen, hvert Øieblik udtrykker det Modsatte, at han forkynder i en halv Times Tid det Christelige. En saadan Forkyndelse forvandler det Christelige til lige det Modsatte. I hiin gamle Psalme (»o store Gud vi love Dig«), som nævner de forskjellige Ordets Forkyndelser, nævnes derfor heller ikke den Art Forkyndelse, en Opfindelse fra en senere Tid – »da Christendommen fuldkommen har seiret«. I Psalmen hedder det »Propheterne kundgjorte Dig« (Gud); de vare de Første i Tiden. Dernæst »Apostlerne forkyndte Dig«. Det er det Overordentlige: Propheter og Apostle. Nu kommer der en heel Skare, et Mylder af Mennesker – der kommer da baade Du og jeg med kan jeg tænke – ja, hør nu »Og Martyrskaren priste Dig i Dødens Stund høitidelig«. Og saa er det forbi. Dette er den sande Forkyndelse

af Læren om, at Veien er trang; Forkynderen spotter ikke sig selv, som hvis den Vei, han selv gik, var let, medens han dog (maaskee rørt, overbevisende, maaskee ikke uden Taarer – dog maaskee det ogsaa falder ham let at græde!) forkynder, at »Veien« er trang, nemlig ikke den, han gaaer ad. Nei Forkynderens Liv udtrykker Læren: Veien er trang; der er kun een Vei, den ad hvilken Forkynderen gaaer, forkyndende, at »Veien« er trang. Der er ikke to Veie, en let, banet, ad hvilken Forkynderen gaaer, forkyndende, at »Veien« er trang, nemlig den sande Vei, den Vei, som han ikke gaaer ad, saa hans Forkyndelse indbyder Menneskene at følge Christum efter ad den trange Vei, medens hans Liv, og det øver naturligviis en langt større Magt, indbyder dem at følge Forkynderen efter ad den lette, banede Vei. Er dette Christendom? Nei, christeligt, skal Liv og Forkyndelse udtrykke det Samme, dette Samme: »Veien« er trang.

Og denne Vei, som er Christus, denne trange Vei, den er *trang i sin Begyndelse*.

Han fødes i Armod og Usselhed; næsten fristes man til at tænke, at det ikke er et Menneske, der her fødes – han fødes i en Stald, svøbes i Klude, lægges i en Krybbe, forunderligt nok, dog allerede som Barn efterstræbt af Magthaverne, saa de fattige Forældre maae flygte med ham. Det er i Sandhed endog en sær trang Vei; thi, naar man fødes i Høihed, f. Ex. som Thronarving, ja, saa kan det vel hænde, at man bliver Gjenstand for de Mægtiges Efterstræbelser; men at fødes i en Stald og svøbes i Klude – det er Armod og Fattigdom, som kan være Trang nok; men saa pleier man ogsaa at være fritagen for Efterstræbelser af de Mægtige.

Men som han ikke synes ved Fødselen bestemt til Høihed, saa blev det ogsaa saaledes, omtrent som det var ved Begyndelsen: han lever i Armod og Ringhed, har ikke Det, hvortil han kan helde sit Hoved.

Dette vilde vel allerede omtrent være nok, for at der, menneskelig talt, maatte siges om en Vei, at den er trang. Og dog er Dette vel det Letteste paa den trange Vei.

Veien er ganske anderledes trang, og lige fra Begyndelsen. Thi hans Liv er lige fra Begyndelsen en Fristelses-Historie; det er ikke blot et enkelt Afsnit af hans Liv, de fyrgetyve Dage, der er Fristelsens Historie, nei hans Liv (som det ogsaa er: Lidelses-Historien) er Fristelses-Historien. Han er i ethvert Øieblik af sit Liv fristet – det vil sige, han har denne Mulighed i sin Magt, at tage sit Kald, sin Opgave forfængeligt. I Ørkenen er det Satan, der er Fristeren, ellers er det Andre, som udføre Fristerens Rolle, snart Folket, snart Disciplene, maaskee ogsaa engang, især i Begyndelsen, de Mægtige have forsøgt sig deri, i at friste ham til at verdsliggjøre sit Kald, sin Opgave – og saa var han, paa den ene eller paa den anden Maade, blevet noget Stort i Verden, Konge og Hersker, hans elskede Disciples eneste Ønske, saa han jo kunde være fristet til for deres Skyld at give lidt efter, istedetfor menneskelig talt at maatte gjøre dem saa ulykkelige som muligt. Som da Andre med uhyre Anstrengelse lige fra Begyndelsen kæmpe for at blive Konge, Hersker: med en uendelig større Anstrengelse har han lige fra Begyndelsen maattet værges sig imod, at man ikke gjorde ham til Konge og Hersker. O, trange Vei! Trangt nok, naar Lidelsen er den uundgaaelige, naar der ingen Udvei er: trangere Vei, naar der i ethvert Lidelsens Øieblik (ak, og ethvert Øieblik var Lidelse!) er denne – frygtelige! – Mulighed, som næsten paanødes ham, denne Mulighed, saa let at kunne skaffe mere end Lindring, Seier og Alt hvad et jordisk Hjerte kunde begjere! Trange Vei, hvilken dog saa mangen sand Efterfølger har maattet tilbagelægge om end efter en mindre Maalestok! Det almindelige Menneskelige er, at hige efter at blive anseet for noget Stort; og det almindelige Falskneri er at udgive sig for noget mere end man er. Den religiøse Lidelse begynder anderledes. Ved Forholdet til Gud føler den Kaldede sig saaledes mægtig, at han ikke just fristes af Higen efter at blive anseet for mere. Nei, men i samme Øieblik gaaer der en Døds-Angest igjennem ham; thi han forstaaer: den Art Begavethed pleier at være den visse Undergang. Og saa er Fristelsen den, at sige mindre om sig selv end hvad sandt er. Det vil Ingen, Ingen kunde vide med ham, uden Gud; og gjør han det, saa venter Fryd og Jubel og Herlighed ham, thi saa seirer han – han skal altsaa just værges sig mod at seire. Trange Vei!

Veien er trang lige fra Begyndelsen; thi han veed lige fra Begyndelsen forud sin Skjebne. O, frygtelige Vægt af Lidelse ligefra Begyndelsen! Der var Mangen, Mangen, som gik freidig, næsten jublende i Kampen med Verden; han haabede paa, at han skulde seire. Det skeete ikke saaledes, Sagen fik en anden Vending; men selv i det Øieblik, da det saae allermeest ud som den uundgaaelige Undergang, selv i det Øieblik var der dog maaskee i ham en menneskelig Haaben, at endnu kunde det vende sig til Seier, eller en gudfrygtig Haaben, at endnu kunde det Alt vende sig til Seier, da Alt er muligt for Gud. Men Christus vidste sin Skjebne fra Begyndelsen, vidste, at den var uundgaaelig – han vilde den jo selv, han gik jo selv frit i den! Frygtelige Viden lige fra Begyndelsen! Da Folket, i Begyndelsen af hans Liv, jubler ham imøde, han veed i det Øieblik, hvad det betyder: at det er dette Folk, der vil raabe »korsfæst!« »Hvorfor vil han da indlade sig med Folket?« Formastelige, vover Du at tale saaledes til Menneskeslægtens Frelser! Nu gjør han atter en Kjerlighedens Gjerning mod dette Folk (og Andet var da hans hele Liv ikke), men han veed i samme Øieblik, hvad det betyder, at ogsaa denne Kjerlighedens Gjerning hører med for at bringe ham paa Korset; havde han her elsket sig selv og ladet være at gjøre Kjerlighedens Gjerning, saa var maaskee hans Korsfæstelse blevet tvivlsom. »Men saa kunde han jo ladet den Gjerning være!« Formastelige, vover Du at tale saaledes til Verdens Frelser! O, trange Vei! Trange Vei, hvilken dog mangen sand Efterfølger har maattet tilbagelægge, om end efter en mindre Maalestok! Det er for et menneskeligt Hjerte en glædelig Fornemmelse, at forvise sig om, hvilke Kræfter der ere ham forundte. Saa er der et Øieblik i Begyndelsen da »den Kaldede« ligesom

løfter paa sine Kræfter, glad og taknemmelig som et Barn for hvad ham forundtes. Og som et Barn begjærer han maaskee endnu mere, dog ydmygt; og det indrømmes ham. Og endnu mere, som indrømmes. Han overvældes næsten selv, han siger »nei, nu begjærer jeg ikke mere«. Men det er som var der en Stemme, der sagde til ham »o, min Ven, det er kun en ringe Deel af hvad Dig er forundt«. Da blegner han, den Kaldede, han synker næsten afmægtig sammen, han siger »o, min Gud, jeg forstaaer det; saa er da min Skjebne allerede afgjort, mit Liv indviet til Lidelse, offret. Og det skal jeg allerede nu kunne forstaae!« Trange Vei!

Ja, Veien er trang lige fra Begyndelsen; thi han veed lige fra Begyndelsen, at hans Arbeiden er at modarbeide sig selv. O, trang kan den vel være den Vei, hvor Du dog faaer Lov at bruge alle Dine Kræfter for at trænge igjennem, saa Modstanden er udenfor Dig; men naar Du skal bruge Dine Kræfter til at modarbeide Dig selv: det er som var det uendelig for Lidet sagt, at sige den Vei er trang, den er jo snarere ufremkommelig, spærret, umulig, afsindig! Og dog er den Vei, om hvilken det gjælder, at Christus er Veien, den er just saaledes trang. Thi det Sande, det Gode, hvilket han vil – dersom han ikke slipper det, dersom han arbejder for det af al sin Evne, saa arbejder han sig i den visse Undergang. Og paa den anden Side, dersom han for hurtigt sætter hele Sandheden ind, saa vil hans Undergang komme for tidligt; han maa altsaa, modarbeidende sig selv, en Tidlang synes at gaae ind i Sandsebedragene for desto dybere at sikkre Undergangen. Trange Vei! At gaae ad den Vei det er strax ved Begyndelsen som det at døe! Almægtigt ligesom at løfte paa Almagts-Kræfter; at være Menneske, og saaledes egnet til at kunne gjennemlide alle menneskelige Lidelser: og saa at skulle bruge disse Almagts-Kræfter for at modarbeide sig selv, at vide det lige fra Begyndelsen – o, lige fra Begyndelsen trange Vei!

Og denne Vei, som er Christus, denne trange Vei bliver saa i sin Fremgang trangere og trangere indtil det Sidste, indtil Døden.

Den bliver trangere; altsaa, den bliver ikke lidt efter lidt lettere. Nei, en Vei, der lidt efter lidt bliver lettere, om den gjælder det ikke, at Christus er Veien. En saadan Vei er den, ad hvilken den menneskelige Klogskab og Forstand gaaer. Een har maaskee mere Klogskab, større Forstand end en Anden, formaaer derfor at vove og holde længere ud, men bestandigt gjælder, at Forstanden og Klogskaben kan beregne, at naar der saa den længere eller kortere Tid er udholdt Lidelse og Anstrengelse, saa bliver Veien lettere, og man seirer endnu i Livet. Derimod, en Vei, som bliver trangere og trangere indtil det Sidste: ad den Vei gaaer Klogskab og Forstand aldrig – »det var jo Galskab«.

Dog hvad enten det nu er Galskab eller Klogskab, det er saaledes: den trange Vei bliver trangere.

»Ild er jeg kommen at kaste paa Jorden, og hvor vilde jeg, at den var optændt allerede!« Det er et Suk – Veien er trang. Et Suk! Hvad er et Suk? Et Suk betyder, at der er Noget indespærret derinde, Noget, som vil ud, men som dog ikke kan, eller ikke maa komme ud, Noget som vil have Luft; saa sukker et Menneske og giver sig Luft (for ikke at omkomme) idet han tager efter Luft for ikke at omkomme. Ild er jeg kommen at kaste paa Jorden, og hvor vilde jeg, at den var optændt allerede! Hvorledes skal jeg beskrive denne Lidelse! Lad mig forsøge det; men lad mig strax forud tilbagekalde Forsøget og sige, det er kun et afmægtigt Intet, hvis det skulde beskrive Lidelsen. Tænk Dig da et Skib, men Du kan jo tænke det uendelig større end noget, der er seet i Virkeligheden, tænk Dig, for dog at sige Noget, at det kunde rumme hundrede tusinde Mennesker. Det er i Krigstid, i Slaget – og Krigens Plan fordrer: det maa sprænges i Luften. Tænk Dig den Styrende, som skal antænde denne Ild! Og dette er dog kun et usselt, intetsigende Billede. Thi hvad er hundrede tusinde Mennesker mod Slægten, og hvad er det samdrægteligen at sprænges i Luften mod Rædselen ved den Ild, som Christus skulde antænde, der, sprængende, skulde splidagtiggjøre Fader og Søn, Søn og Fader, Moder og Datter, Datter og Moder, Mandens Moder og Sønnens Hustru, Sønnens Hustru og Mandens Moder – og hvor Faren ikke er Dødens, men en evig Saligheds Fortabelse! »Ild er jeg kommet at kaste paa Jorden, og hvor vilde jeg, at den var optændt allerede!« Dog Øieblikket er der endnu ikke, det forfærdelige, medens det dog er det ikke mindre Forfærdelige, det Øieblik forud, hvor man sukker: o, gid det var skeet!

»O, Du vantroe Slægt! hvor længe skal jeg være hos Eder? hvor længe skal jeg taale Eder?« Det er et Suk. Det er som naar den Syge, ikke paa Syge- men paa Dødsleiet – thi det er ingen let Sygdom, han er opgivet! – reiser sig en Smule op, løftende Hovedet fra Pudren og siger: hvad er Klokken? – Døden er det Visse, Spørgsmaalet er kun: hvor længe der er til? Hvad er Klokken? Dog Øieblikket er endnu ikke kommet, det forfærdelige, medens det dog er det ikke mindre Forfærdelige, Øieblikket forud, hvor den Lidende sukker: hvor længe har jeg endnu at holde ud?

Saa er han da for sidste Gang saaledes samlet med sine Apostle ved det Maaltid, efter hvilket han inderligen havde længtes, at æde med dem, inden han dør. Værgeløs er han som altid. Værgeløs. Ja, thi han kunde jo dog i een Henseende have værget sig. Han kunde – og det var en Mildhed, som vi Mennesker allerede uendeligt maatte have beundret – han kunde have sagt til Judas: bliv borte, kom ikke til dette Maaltid, Synet af Dig berører mig smerteligt. Eller han kunde have bedet en af Apostlene – uden dog at sige ham, hvad han vidste om Judas – at sige til ham, at han ikke skulde komme. Men nei! De ere Alle samlede. Da siger han til Judas: »hvad Du gjør, det gjør snart!« Det er et Suk. Blot snart! Selv det Frygteligste er

mindre frygteligt: blot snart! Et Suk, der dybt og langsomt trækker Veiret: blot snart! Det er som naar Den, der har en uhyre Opgave at løfte; anstrænget næsten over sine Kræfter, føler han dog, at han endnu har for det næste Øieblik Kraft tilbage – »et Øieblik længere, maaskee er jeg svækket, ikke mere mig selv« – og derfor: blot snart! Hvad Du gjør, gjør det snart!

Saa reiser han sig fra Bordet og gaaer ud i Gethsemane Have; der segner han: o, at det snart var skeet! Han segner, dødsens, ja, var han vel egentligen mere en Døende paa Korset end i Gethsemane! Var paa Korset Lidelsen en Døds-Kamp: o, denne Kamp i Bønnen, den var ogsaa paa Livet, ei heller uden Blod, thi hans Sved faldt som Bloddraaber til Jorden.

Saa reiser han sig styrket: skee Din Villie, Fader i Himlene!

Saa kysser han Judas – har Du hørt Mage! – saa bliver han grebet, anklaget, dømt! Det var en ordentlig Rettergang, det var menneskelig Retfærdighed! Der var et Folk, som han havde gjort vel imod; han havde sandeligen Intet villet for sig, hver Dag af hans Liv og hver Tanke var det ofret: dette Folk raaber »korsfæst ham, korsfæst ham!« Saa var der en Landshøvding, der frygtede Keiseren, en dannet Mand, der derfor heller ikke forsømte det Vigtige »at vaske sine Hænder« – og saa blev han dømt! O, menneskelige Retfærdighed! Ja, i stille Veirig, naar Alt gaaer sin jævne Gang, saa skeer der saadan en lille Smule Retfærdighed; men hver Gang det Overordentlige kommer: o, menneskelige Retfærdighed! O, menneskelige Dannelse, hvilken er vel egentligen Din Forskjel fra, hvad Du meest afskyer, Udannedheden, Mængdens Raahed? At Du gjør det Samme som den, men Du passer paa Formen, ikke at gjøre det med uvaskede Hænder: o, menneskelige Dannelse!

Saa bliver han naglet til Korset – og saa blot eet Suk endnu, saa er det forbi. Eet Suk endnu, det dybeste, det meest forfærdende: min Gud, min Gud, hvi haver Du forladt mig! Denne Ydmygelse er Lidelsens Sidste. Du vil hos hans Efterfølgere i strengere Forstand, Blodvidnerne, finde svage Antydninger af det Samme. De have beraabt sig paa Gud og paa Guds Bistand, forladte af Alle have de – ja, hvad Under vel! – været og følt sig stærke, ved Guds Bistand. Da kommer der et Øieblik i det Sidste, og Sukket lyder: »Gud har forladt mig!«; »altsaa I fik Ret, I mine Fjender, jubler nu, alt Det, jeg har sagt, var ikke sandt, en Indbildning, nu viser det sig: Gud er ikke med mig, han har forladt mig!«. O, min Gud! Og nu Han, han havde sagt sig at være Faderens Eenbaarne, Eet med Faderen; Eet med Faderen – men ere de Eet, hvorledes kan da Faderen noget Øieblik forlade ham! Og dog siger han: min Gud, min Gud, hvi haver Du forladt mig! Altsaa var det jo ikke Sandhed, at han var Eet med Faderen. O, overmenneskelige Lidelses Yderste; o, et menneskeligt Hjerter var bristet lidt tidligere, kun Gud-Mennesket maa lide dette Sidste heelt ud. – Saa dør han.

M. T. husk nu paa, hvad det var, vi sagde ved Begyndelsen: denne Vei er trang – er den det ikke?

Dog vi gaae videre; og *Christus er Veien*. Christus er Veien: han bestiger Bjerget, en Sky tager ham bort fra Disciplenes Øine, han foer til Himmels – og han er Veien!

Maaskee siger Du »ja, og det var derom der skulde tales idag, ikke som Du har talet, næsten som var det en Langfredag«. O, min Ven, er Du en Saadan, at Du nøiagtigt paa Klokkeslet og Dato kan komme i en bestemt Stemning, eller antager Du, at det er Christendommens Mening, at vi skulde være saa, eller ikke snarere, at vi saavidt muligt skulde sætte det Christeliges Forskjellige sammen? Just paa Himmelfarts-Dagen bør det mindes, at han er den trange Vei; thi ellers kunde vi let tage Himmelfarten forfængeligt. Husk, Veien var trang indtil det Sidste, Døden gaaer imellem – saa følger Himmelfarten. Det var ikke midtveis han foer til Himmels, det var ikke engang ved Enden af Veien; thi Veien ender paa Korset og i Graven. Himmelfarten er ikke en ligefrem Fortsættelse af det Foregaaende, sandeligen nei! Og en trang Vei, der dog endnu i dette Liv bliver lettere og lettere, den svinger da heller aldrig saa høit, selv naar den svinger høiest ind i det at seire, aldrig saa høit, at det bliver en Himmelfart. Men enhver Levende er jo – hvis han overhovedet er paa den rette Vei, og ikke paa en Afvei – han er jo paa den trange Vei.

Der skal derfor vistnok tales om Himmelfarten, og om at Christus er Veien: o, men det med Himmelfarten, det er saa let at komme igjennem, blot at vi naae dertil; og dertil naae vi allermindst ved blot at ville tænke paa Himmelfarten, om Du end ogsaa lader Dig opløfte ved Tanken om hans Himmelfart.

Han foer til Himmels: saaledes har aldrig Nogen seiret! En Sky tog ham bort fra deres Øine: saaledes er aldrig nogen Triumpherende blevet løftet fra Jorden! De saae ham ikke mere: saaledes blev Triumphen ellers aldrig det Sidste for Nogen! Han sidder hos Magtens høire Haand – altsaa Triumphen ender ikke med Himmelfarten? nei, dermed begynder den: saaledes har aldrig Nogen triumpheret! Han kommer igjen med Englenes Hærskarer – altsaa Triumphen ender ikke med, at han indtog Pladsen ved Almagtens Høire? nei, det var blot Enden paa Begyndelsen: o, evige Seierherre!

* *
*

M. T. ad hvilken Vei gaaer Du i Livet? Husk paa, hvad jeg siger til mig selv, at ikke om enhver trang Vei gjælder det, at Christus er Veien, ei heller at den fører til Himlen.

En from Mand har sagt, at det koster et Menneske lige saa megen eller endnu mere Besværlighed at fare til Helvede som at komme i Himlen. Det er altsaa en trang Vei, Fortabelsens; men Christus er ikke Veien, og den fører heller ikke til Himlen. Der er paa denne Vei Uro og Angst og Qval nok, forsaavidt er Veien sandelig trang, Veien til Fortabelsen, den Vei, der, til Forskjel fra de andre Veie, vi have omtalt (den Vei, der i Begyndelsen er trang, og bliver lettere og lettere; den trange Vei, der bliver trangere og trangere), er kjendelig paa, at den fra Begyndelsen synes saa let, men bliver forfærdeligere og forfærdeligere. Thi det gaaer saa let, at træde i Lystens Dands; men naar det saa er længere henne, og det er Lysten, der dandser med Mennesket mod hans Villie: det er en tung Dands! Og det er saa let at give Lidenskaberne Tøilen – dristige Fart, man neppe kan følge med Øiet! – indtil saa Lidenskaberne, efter at have taget Tøilen, som blev dem givet, med endnu dristigere Fart – Mennesket selv drister sig neppe til at see, hvorhen de føre! – rive ham med sig! Og det er saa let, at tillade en syndig Tanke at indsnige sig i Hjertet – ingen Forfører var saa smidig, som en syndig Tanke er det! – det er saa let, det gjælder ikke her som ellers, at det er det Første, der koster, o, nei, det koster slet Intet, lige omvendt, den syndige Tanke betaler i dyre Domme for sig, det koster slet Intet – førend ved Slutningen, naar Du dyrt maa betale dette Første, som slet ikke kostede Noget; thi er den syndige Tanke kommet ind, den gjør sig frygtelig betalt. Som Smigrer kommer Synden oftest ind i et Menneske; men naar saa det Menneske er blevet Syndens Træl: det er den frygteligste Trældom – en trang, en uhyre trang Vei til Fortabelse!

Fremdeles. Der gives ogsaa andre trange Veie, om hvilke det dog ikke ubetinget gjælder, at Christus er Veien, eller at de føre til Himlen. Der er menneskelige Lidelser nok, kun altfor mange, Sygdom og Armod og Miskjendelse, og hvo kan nævne alle disse Lidelser! Enhver, der gaaer ad en saadan Vei, gaaer jo ogsaa ad en trang Vei. Sandeligen, vi skulle ikke tale i høie Toner, som vare disse Lidelser for Intet at regne – o, men, min Ven, Du veed jo dog selv, hvad Christendom er, og lad mig blot erindre derom. Det, hvorved den christelige trange Vei er forskjellig fra den almindelig menneskelige trange Vei er: det Frivillige. Christus var ikke En, der eftertragede jordisk Gods, men som maatte nøies med Armod; nei, han valgte Armod. Han var ikke En, der attraaede menneskelig Ære og Anseelse, men som maatte nøies med at leve i Ringhed, eller maaskee miskjendt og bagvasket; nei, han valgte Fornedrelse. Dette er i strengeste Forstand den trange Vei. De almindelige menneskelige Lidelser ere ikke i strengeste Forstand den trange Vei, dog kan Veien sandeligen være trang nok, og Du kan ogsaa stræbe at gaae christeligt ad denne de menneskelige Lidelsers trange Vei. Den fører, hvis Du gaaer christeligt ad den, dog til Himlen, hvor han indgik, han den Himmelfarne.

Dog det er sandt, man har jo tvivlet om Himmelfarten.

Ja, hvo har tvivlet? Mon Nogen af dem, hvis Liv bar »Efterfølgelsens« Mærker? Mon Nogen af dem, der forlode alle Ting for at følge Christum efter? Mon Nogen af dem, hvem – og naar »Efterfølgelse« er givet, følger dette efter – Forfølgelsen mærkede? Nei, af dem Ingen. Men da man afskaffede »Efterfølgelsen« og dermed gjorde Forfølgelse til en Umulighed, hvad dog i det Tyvesprog, vi Mennesker tale indbyrdes, ikke lød som en Anklage over et vildfarende Aarhundredes Tilbagegang i Christendom, ih bevares, nei, det lød som en Lovtale over et oplyst Aarhundredes mageløse Fremskridt i Tolerance; da man slog af paa det at være Christen, saa det at være Christen næsten blev Ingenting – og saa var der da heller ikke Noget at forfølge: da opkom der i Ørkesløsheden og Selvbehageligheden allehaande Tvivl. Og Tvivlen blev vigtig, hvo tvivler; og man blev sig selv vigtig ved at tvivle – som man en Gang (hvad vi sandeligen ikke billige men dog bedre forstaae) blev sig selv vigtig ved at give alt sit Gods til de Fattige, saaledes blev man nu (formodentligen for at sætte det sande Begreb af »det Fortjenstlige« istedet for Middelalderens Misforstaaelse, hvilken man fromt afskyede) man blev sig selv vigtig ved at tvivle. Og medens man tvivlede om Alt, var dog Eet uden for al Tvivl, at man ved dette (»man maa tvivle om Alt«) betryggede sig en, Intet mindre end tvivlsom, nei en yderst fast Stilling i Samfundet, samt stor Ære og Anseelse blandt Menneskene.

Altsaa, Nogle tvivlede. Men saa var der igjen Nogle, som ved Grunde søgte at modbevise Tvivlen. Egentligen er dog vel Sammenhængen dette: det Første var, at man ved Grunde søgte at bevise det Christelige, eller at anbringe Grunde i Forhold til det Christelige. Og disse Grunde – de fødte Tvivlen af sig, og Tvivlen blev den stærkere. Beviset for det Christelige ligger nemlig egentlig i »Efterfølgelsen«. Den tog man bort. Saa følte man Trang til »Grundene«; men disse Grunde eller det at der er Grunde er allerede en Art Tvivlen – og saa reiste Tvivlen sig og levede af Grundene. Man mærkede ikke, at jo flere Grunde man kommer med, desto mere nærer man Tvivlen, og desto stærkere bliver den, at det at byde Tvivlen Grunde for at dræbe den er ligesom at byde et hungrikt Uhyre, man ønsker at blive af med, den velmagende Spise, som det meest elsker. Nei Tvivlen skal man ikke – idetmindste ikke, naar Ens Hensigt er at dræbe den – byde Grunde, men, som Luther gjør, byde den at holde Mund, og til den Ende selv holde reen Mund og ingen Grunde komme med.

De derimod, hvis Liv var mærket af »Efterfølgelsen«, de have ikke tvivlet om Himmelfarten. Og hvorfor ikke? For det Første fordi deres Liv var for anstrengt, for offret i daglige Lidelser, til i Ørkesløshed at kunne sidde hen og omgaaes med Grunde og Tvivlen, Effen eller Ueffen. Himmelfarten stod dem fast; men de kom maaskee endog sjeldnere til at tænke paa den eller dvæle ved den – fordi deres Liv var saa virksomt, og paa den trange Vei. Det er som med en Krigsmand, der eier en pragtfuld Dragt; han veed godt, han har den, men han seer næsten aldrig til den, thi hans hele Liv gik hen i daglig Kamp og Voven, og derfor bar han en

daglig Kjole for ret at kunne røre sig. See saaledes vare De, hvis Liv var mærket af Efterfølgelsen, forvissede om, at deres Herre og Mester foer til Himmels. Og hvad der bidrog dertil, det var igjen Efterfølgelsen. Alle disse daglige qvalfulde Lidelser, som de maatte bære, alle disse Offere, som de maatte bringe, al denne Menneskenes Modstand, Haan og Spot og Griin og blodige Grusomhed, alt Dette piinte i »Efterfølgeren« den Trang frem, der, ligesom Himmelfarten sprænger eller strider mod Naturlovene (det er jo Tvivlens Indvending), sprænger de blot menneskelige Trøstegrunde (hvor skulde disse ogsaa kunne trøste Den, der maa lide, fordi han gjør Godt!), trænger til en anden Art Trøst, trænger til deres Herres og Mesters Himmelfart, og trænger troende igjennem til Himmelfarten. Saaledes er det altid med Trangen i et Menneske; fra den Spisende kommer Spise: hvor Trangen er, der ligesom frembringer den selv Det, den trænger til. Og Efterfølgerne, sandeligen de behøvede hans Himmelfart for at holde det Liv ud, de førte – nu derfor er den ogsaa vis. Men En der sidder i Ørkesløshed hen i gode Dage eller travlt er paafærde i Travlhed fra Morgen til Aften, men aldrig har lidt Noget for Sandheds Skyld, han trænger egentligen ikke, det er mere Noget han bilder sig ind, eller Noget han for Penge lader sig indbilde, det er mere næsten som med et Curiosum han beskjeftiger sig med denne Himmelfart – og saa tvivler han, naturligt, han trænger heller ikke; eller han udfinder nogle Grunde, eller en Anden er saa god at overlade ham tre Grunde for – nu ja, hans Trang er da heller ikke synderlig stor!

Og nu Du, m. T., hvad gjør Du? Tvivler Du om Himmelfarten? Hvis saa, saa gjør som jeg, siig til Dig selv: ja, sliig Tvivl gjør man ingen Ophævelser over, jeg veed godt, hvorfra den kommer, og hvoraf det kommer, nemlig af, at jeg maa have skaanet mig selv i Retning af »Efterfølgelsen«, at mit Liv ikke er anstrengt nok i denne Retning, at jeg har for gode Dage, sparer mig selv for de Farer, som ere forbundne med at vidne for Sandhed og mod Usandhed. Gjør Du kun saa! Men for Alt bliv ikke Dig selv vigtig ved at tvivle; der er – jeg forsikkrer Dig! – ei heller nogen Grund dertil, da al saadan Tvivlen egentligen er Selvangivelse. Nei, gjør Dig selv og Gud Tilstaaelsen, og Du skal see, Eet af To vil skee, enten vil Du bevæges til at vove Dig længere ud i Retning af »Efterfølgelsen« – og saa kommer Visheden om Himmelfarten strax; eller Du ydmyger Dig, at Du har skaanet Dig selv, at Du er blevet en Kjellinge-Præst, og saa vil Du idetmindste ikke tillade Dig at tvivle, men ydmygt sige: »vil Gud være saa naadig at behandle mig som et Barn, der næsten ganske forskaanes for »Efterfølgelsens« Lidelser, saa vil jeg idetmindste ikke være et uartig Barn, der ovenikjøbet tvivler om Himmelfarten.« O, naar Du lever beundret, smigret, anseet, i Overflod – Du fristes til at sige saa mangt et Ord og til at deeltage i Meget, som Du dog maaskee hellere maatte ladet være, og som Du – husk derpaa! – dog skal gjøre Regnskab for – og tillige, Himmelfarten gaaer Dig saa let af Sinde, maaskee Du endog, naar Du engang tænker derover, tvivler og siger: en Himmelfart, det strider jo mod alle Naturlove, mod Aanden – dog vel kun Natur-Aanden! – i Naturen. Men naar det er for en god Sag – thi ellers hjælper det ikke, og naar saa er, er Forholdet jo ogsaa stridende mod alle blot menneskelige Begreber: at lide fordi man gjør vel, fordi man har Ret, fordi man er kjerlig – naar det er for en god Sag Du lever forladt, forfulgt, bespottet, i Armod: Du skal see, Du tvivler ikke om hans Himmelfart; thi Du behøver den. Og end ikke saa meget behøves for at standse Tvivlen; thi naar Du dog ydmyger Dig for Gud, at Dit Liv ikke er mærket som en Efterfølgers i strengere Forstand, naar Du ydmyger Dig derunder, saa drister Du Dig ikke til at tvivle. Hvor skulde Du kunne falde paa at melde Dig med en Tvivlen, naar Svaret maatte blive: gaa først hen og bliv en Efterfølger i strengere Forstand, kun en Saadan har Lov til at tale med – og af dem har Ingen tvivlet.